

CZU: 343.132

**COERENȚĂ ȘI CLARITATE ÎN REGLEMENTAREA JURIDICĂ
A INVESTIGAȚIILOR SPECIALE: IMPACTUL ȘI PERSPECTIVA
MODIFICĂRII ART. 2, ALIN. (4) DIN CPP***

Boris GLAVAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
secretar științific al Senatului Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0002-3838-4308*

Rezumat

Subiectul reglementării juridice a activității speciale de investigații ocupă un loc central în discuțiile juridice contemporane, având în vedere natura sa complexă și de multe ori controversată. Aceasta se datorează în parte faptului că între Legea nr. 59/2012 și Codul de procedură penală (CPP), în aria reglementărilor investigațiilor speciale, există o tensiune normativă specifică, cristalizată în dispoziția art. 2, alin.(4) din CPP. Această dispoziție stipulează că normele de natură procesuală din alte legi naționale nu sunt aplicabile în absența unei includeri explicite în cod. Studiul de față urmărește să aducă claritate asupra interacțiunii dintre aceste două acte normative, analizând în mod detaliat dispoziția menționată.

Analiza efectuată în cadrul acestui studiu relevă faptul că art. 2, alin. (4) din CPP conduce la interpretări divergente și la o aplicare neuniformă a legislației existente, ceea ce contravine principiilor fundamentale ale statului de drept. Concluziile trase în urma acestui studiu subliniază necesitatea unei abordări mai coerente și clare în reglementarea juridică a investigațiilor speciale, în vederea asigurării unui cadru legislativ armonios și eficient.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, proces penal, urmărire penală, normă juridică, ramură de drept, art. 2, alin. (4) din CPP.

* Articolul este elaborat în cadrul Proiectului de cercetare „Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în condițiile statului de drept”, cifrul 22.00208.8007.07/PD I, susținut din bugetul de stat.

Summary

The legal regulation of special investigative activities is a pivotal and often controversial topic in contemporary legal discussions, particularly due to its inherent complexity. This complexity is partly attributed to the normative tension between Law No. 59/2012, governing special investigations, and the Criminal Procedure Code (CPP), crystallized in the stipulation of Art. 2, para.(4) of the CPP. This provision mandates that procedural norms from other national laws are not applicable unless explicitly included in the code. This study aims to elucidate the interplay between these two legislative acts by thoroughly analyzing the aforementioned provision.

The analysis conducted in this research indicates that Art. 2, para. (4) of the CPP leads to varied interpretations and inconsistent application of the existing legislation, which contradicts the fundamental principles of a rule-of-law state. The conclusions drawn highlight the need for a more cohesive and clear approach in the legal regulation of special investigations, aiming to ensure a harmonious and effective legislative framework.

Keywords: special investigative activity, special investigative measures, criminal process, criminal investigation, legal rule, branch of law, art. 2 para. (4) of the CPP.

Introducere. Una dintre provocările preponderente și actuale în cadrul activității speciale de investigații este reprezentată de reglementarea sa juridică. Calitatea, comprehensivitatea și acuratețea acestor reglementări influențează semnificativ percepția și aplicarea unitară a normelor de drept ce guvernează relațiile sociale generate de acest gen de activitate statală. Aceste activități sunt dedicate protejării și asigurării valorilor constituționale, prevăzute expres în legislație, și includ, de asemenea, asigurarea securității individuale, sociale, penitenciare și naționale.

Nu este pentru prima oară când atragem atenția asupra acestei problematici [11, p. 116; 12, p. 39-54], iar demersul nostru nu este singular. Ne reamintim că subiectul a fost în centrul discuțiilor extinse ale grupurilor de lucru inițiate de Comisia de securitate națională a Parlamentului Republicii Moldova, care a avut ca scop studierea și formularea de propuneri pentru ameliorarea calității reglementărilor juridice referitoare la implementarea măsurilor speciale de investigații [27].

Este bine cunoscut faptul că activitatea specială de investigații este reglementată prin mai multe acte normative, dintre care Legea nr. 59/2012 și Codul de procedură penală se disting în mod particular. Comprehensiunea structurii sistemului de reglementare a investigațiilor spe-

ciale și interconexiunea normelor reflectate în aceste documente sunt intrinsec legate de restricțiile impuse de art. 2, alin. (4) din CPP, care interzice aplicarea normelor procesuale din alte legi naționale, inclusiv din Legea nr. 59/2012.

Prin urmare, întrebarea esențială ce se impune și căreia încercăm să îi oferim un răspuns rațional este legată de raportul dintre reglementările investigațiilor speciale reflectate în aceste două acte normative. Mai precis, analizăm dacă ar trebui să considerăm existența a două tipuri distincte de activitate specială de investigații, fără legături între ele, așa cum susțin unii specialiști în baza art. 2, alin. (4) din CPP, sau dacă este mai adecvat să recunoaștem că toate reglementările juridice privind investigațiile speciale constituie un sistem unitar, bazat pe un set de principii clar definite în Legea nr. 59/2012, printre care și principiul „combinării metodelor publice și secrete” care nu se regăsește în alte legi, inclusiv în Codul de procedură penală.

Metodologia studiului combină metode tradiționale de cercetare și instrumente juridice specifice. Se utilizează analiza și sinteza, deducția și inducția, alături de observație și comparație, pentru a evalua legislația, literatura de specialitate și practica judiciară. Abordarea integrează metode juridice formale, comparative și de modelare pentru a fundamenta concluzii în teoria activității speciale de investigații și procedură penală.

Rezultate obținute și discuții. Cu ocazia împlinirii a două decenii de la adoptarea Codului de procedură penală, observăm cu regret că multe dintre prevederile sale semnificative rămân fie nesupuse unor analize aprofundate, fie superficiale tratate atât la nivel oficial, cât și în literatura de specialitate. Printre acestea se numără și art. 2, alin. (4) din CPP, care stipulează că „Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod”.

O evaluare preliminară a acestei dispoziții indică natura sa imperativ-prohibitivă, interzicând categoric aplicarea normelor procesuale din alte legi naționale în absența includerii lor în CPP. Aceasta elimină posibilitatea unei concurențe între normele CPP și cele din alte legi, subliniind o tendință către o codificare exhaustivă a normelor procesuale în cadrul legislației moldovenești.

De remarcat este faptul că această dispoziție nu prevede excepții, spre deosebire de alte articole ale CPP, unde legiuitorul utilizează formulări precum „cu excepția cazurilor prevăzute de prezentul cod” (art. 18 alin. (1) CPP), „cu excepția cazurilor prevăzute în ...” (art. 293 CPP), sau „cu excepția cazului când ...” (art. 532 CPP).

În această analiză, este esențial să înțelegem mai întâi conținutul expresiei „normă cu caracter procesual” pentru a identifica ulterior normele

din alte legi care prezintă acest caracter și a căror aplicare este interzisă conform art. 2, alin. (4) CPP, până la includerea lor în cod. Interesul nostru principal este să identificăm normele cu caracter procesual din Legea nr. 59/2012, care reprezintă actul normativ fundamental în reglementarea investigațiilor speciale. Această investigație constituie un pas crucial în direcția clarificării și consolidării cadrului legal pentru investigațiile speciale în Republica Moldova.

Continuând investigația, atunci când examinăm problema din perspectiva comentariilor la Codul de procedură penală, remarcăm că referințele ne conduc către două decizii semnificative ale Curții Constituționale [13; 14], care au abordat chestiunea neconstituționalității în art. 2, alin. (4) din CPP. Analizând aceste hotărâri, se poate concluziona că, nu doar până la momentul examinării ultimei sesizări în 2015, dar nici ulterior și posibil chiar până în prezent, nu a fost formulată o interpretare oficială sau doctrinară clară a expresiei „norme juridice cu caracter procesual”.

Conform teoriei generale a dreptului, susținută atât de doctrinarii autohtoni, cum ar fi Baltag D. și Guțu A. [3, p. 150-155], cât și de cei internaționali [33; 37; 38, p. 237], norma juridică constituie elementul structural fundamental al sistemului de drept. Aceasta nu trebuie să fie înțeleasă exclusiv ca regulă de conduită, deoarece sistemul juridic include și norme-definiții, norme-sarcini, norme-scopuri, norme-garanții, printre alte tipuri care nu se încadrează strict în categoria regulilor de conduită. A nega existența acestor diverse tipuri de norme ar echivala, în esență, cu negarea statutului de norme juridice a principiilor și definițiilor conținute în Codul de procedură penală. Această perspectivă extinde semnificativ înțelegerea noastră asupra naturii și aplicabilității normelor juridice în contextul investigațiilor speciale.

Luând în considerare perspectiva teoriei generale a dreptului și absența unei specificații a unui anumit tip de norme în art. 2, alin. (4) din CPP, se poate deduce că această dispoziție se aplică nu doar regulilor de conduită cu caracter procesual din alte legi, ci și principiilor ce stau la baza acestor reguli. Prin urmare, pentru a determina caracterul procesual al unei norme, nu este întotdeauna necesar ca aceasta să descrie o procedură penală specifică; aceasta poate fi chiar un principiu, o sarcină sau o definiție ce contribuie la reglementarea relațiilor procesual-penale.

Din această perspectivă, sub umbrela art. 2, alin. (4) din CPP, se pare că prevederile Legii nr. 59/2012, în mare parte, nu numai că nu influențează efectuarea măsurilor speciale de investigații prevăzute în Codul de procedură penală, dar ar fi, de asemenea, interzise. Se pare că o astfel de abordare ar putea să confere caracterul procesual al multor norme din Legea nr. 59/2012, care includ principii fundamentale pentru efectuarea

măsurilor speciale de investigații în cazul investigării infracțiunilor, realizării sarcinilor de prevenire și curmare a infracțiunilor, și în căutarea persoanelor care se sustrag de la urmărirea penală și de la judecată, aplicând temeiurile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații în circumstanțe neclare legate de inițierea urmăririi penale, utilizarea rezultatelor măsurilor speciale de investigații și altele.

Un exemplu de interpretare similară poate fi găsit în opinia Uniunii Avocaților din Republica Moldova [1], care susține că activitățile de prevenire, identificare și constatare a infracțiunilor, în conformitate cu dispoziția art. 2, alin. (4) din CPP, pot fi efectuate doar în condițiile Codului de procedură penală. Această opinie a fost exprimată în contextul avizării Proiectului de Lege privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova [28]. Aceste aspecte evidențiază complexitatea și impactul art. 2, alin. (4) din CPP asupra interpretării și aplicării legislației în domeniul investigațiilor speciale.

În ipoteza recunoașterii caracterului procesual în activitățile de relevare, prevenire și curmare a infracțiunilor s-ar cuveni ca toate prevederile din alte legi care abordează aceste aspecte să fie încorporate în Codul de procedură penală. În lipsa unei asemenea integrări, bazându-ne pe dispozițiile art. 2, alin. (4) din CPP, acestea nu sunt aplicabile.

De asemenea, este important să observăm că art. 2, alin. (4) din CPP nu precizează legile sau categoriile de legi asupra cărora se extinde această normă. Aceasta sugerează o poziționare a Codului de procedură penală ca fiind de o forță juridică superioară în raport cu alte legi naționale.

Conform art. 72 din Constituția Republicii Moldova, Parlamentul adoptă trei tipuri de legi: constituționale, organice și ordinare. În contextul acestei ierarhii legale, Codul de procedură penală nu poate ocupa o poziție superioară legilor constituționale, deoarece aceasta ar contraveni prevederilor Constituției. De asemenea, supremația Codului în raport cu legile de același nivel ierarhic este îndoielnică, având în vedere că acestea beneficiază de aceeași putere juridică. Astfel, Codul poate prevala doar asupra legilor ordinare. Trebuie subliniat că autoritatea juridică a Codului nu este derivată din art. 2, alin. (4) al CPP, ci din prevederile art. 72 din Constituție, ceea ce ilustrează complexitatea și interdependența dintre diferitele niveluri ale sistemului legislativ moldovenesc.

Această abordare ne indică faptul că Codul de procedură penală nu deține putere juridică superioară asupra Legii nr. 59/2012, întrucât ambele sunt legi organice cu aceeași putere juridică. În analiza acestei probleme, Curtea Constituțională a confirmat că legea procesuală nu deține prioritate față de alte legi organice. Cu toate acestea, Curtea a susținut și faptul că, în calitate de lege specială, Codul de procedură penală do-

bândește superioritate față de alte legi organice, conform principiului *lex specialis derogat generali*, validând astfel constituționalitatea prevederilor art. 2, alin. (4) din CPP [14].

Este important de precizat că acest principiu, fiind o axiomă, funcționează independent de existența art. 2, alin. (4) din CPP. De asemenea, conform teoriei occidentale a codificării, un cod este de obicei considerat o lege generală, aplicabilă în absența unei reglementări specifice în cadrul legilor speciale. Un cod pentru materia pe care o reglementează nu poate fi o lege specială [35]. În acest sens, Codul de procedură penală este sursa principală în sistemul izvoarelor de drept procesual-penal, majoritatea relațiilor sociale din domeniul procesului penal fiind reglementate pe baza acestuia. Codul conține un set de norme generale care guvernează relațiile sociale în domeniul procesului penal, iar pentru reglementarea acestor relații pot fi aplicabile reguli speciale din alte ramuri de drept. În elaborarea unui cod, legiuitorul pornește de la o situație standard și tipică, acordând prioritate legislației speciale în cazul unor situații care nu sunt acoperite de logica codului [42], așa cum sugerează și principiul *lex specialis derogat generali* invocată de Curtea Constituțională.

Pe de altă parte, Codul de Procedură Penală poate servi și ca lege specială atunci când legea generală a unei alte ramuri de drept face referire la normele incluse în Cod. De exemplu, art. 54 din CP prevede că liberarea de răspundere penală a minorilor se face în conformitate cu procedura penală, iar art. 425, alin. (7) din Codul contravențional stipulează că în procesul contravențional se aplică, în mod corespunzător, prevederile Codului de procedură penală referitoare la mijloacele de probă și la procedeele probatorii, cu excepțiile specificate de codul respectiv. Aceste exemple ilustrează modul în care Codul de procedură penală influențează alte ramuri de drept, reflectând complexitatea și multifuncționalitatea sa în cadrul sistemului juridic moldovenesc.

Este important să înțelegem și faptul că normele unui cod, inclusiv ale Codului de procedură penală, pot fi norme speciale nu doar în raport cu normele generale ale altui cod, ci și în raport cu normele unei legi necodificate. Un astfel de exemplu este Legea nr. 59/2012: aceasta deși nu este codificată, totuși îndeplinește funcția unei legi generale, reglementând cele mai importante aspecte legate de scopul, sarcinile, principiile, subiecții implicați în desfășurarea acestui gen de activitate, atragerea persoanelor spre colaborare confidențială, finanțarea, controlul și supravegherea, precum și alte aspecte generale. Reglementarea mai detaliată a unui număr de măsuri speciale de investigații în conținutul Codului de procedură penală denotă că aceste reglementări în raport cu cele din Legea nr.59/2012 îndeplinesc rolul de norme speciale pe segmentul investi-

gațiilor penale. Deci Legea nr. 59/2012 nu trebuie abordată în calitate de lege specială, ci de lege generală care reglementează un anumit domeniu de activitate al organelor statului [9, p. 67].

Chiar dacă Curtea Constituțională afirmă corect că Codul de procedură penală, ca lege specială, obține superioritate față de alte legi naționale conform principiului menționat [14], există o anumită ambiguitate în declarațiile sale, deoarece lasă să se înțeleagă că Codul își menține această superioritate și în calitate de lege generală. Curtea a statuat că „legiuitorul a fost în drept să legisfeze prioritatea Codului de procedură penală față de alte legi ce reglementează relații de aceeași natură”. Această abordare poate crea confuzii în înțelegerea funcționalității principiilor generale ale dreptului.

Anterior, Curtea Constituțională adoptase o poziție conformă cu teoria generală a dreptului, susținând că un cod nu poate fi superior altor legi organice speciale. În examinarea unui caz similar, Curtea declarase neconstituționalitatea prevederilor Codului fiscal care îi confereau acestuia o putere juridică superioară față de alte legi organice din domeniile financiar bugetar și fiscal [2], argumentând că „prevederile Codului fiscal nu sunt superioare altor legi organice” [13].

Astfel, abordările Curții Constituționale nu au fost întotdeauna consecvente în ceea ce privește superioritatea legilor codificate față de cele necodificate. Este posibil ca prioritizarea Codului de procedură penală să reprezinte un caz aparte. Conform Curții, dispoziția art. 2, alin. (4) din CPP ar avea ca obiectiv unificarea cadrului legal procesual, eliminarea prevederilor confuze și contradictorii și asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor persoanelor implicate în procesul penal. Curtea a menționat că „o astfel de tehnică legislativă este menită să asigure eliminarea neconcordanțelor între prevederile Codului de procedură penală și normele procesuale penale conținute în alte legi, aplicarea coerentă, certă și uniformă a normelor respective, astfel încât să se poată garanta respectarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului” [8].

Această analiză evidențiază complexitatea și provocările interpretative în stabilirea ierarhiei și aplicabilității diferitelor acte normative în cadrul sistemului juridic moldovenesc, subliniind importanța coerenței și clarității în legislație pentru asigurarea unui cadru juridic eficient și echitabil.

Premisele invocate de Curtea Constituțională, care ar fi stat la baza includerii în Codul de procedură penală a dispoziției art. 2, alin. (4) din CPP, ar putea fi înțelese și este posibil să fi avut un scop nobil de a elimina neconcordanțele și de a asigura o protecție mai eficientă a drepturilor

și libertăților fundamentale ale tuturor persoanelor implicate în procesul penal.

Cu toate acestea, conceptul de concentrare a tuturor normelor cu caracter procesual din alte legi într-un singur act normativ, cum este Codul de procedură penală, construind astfel un sistem exclusiv vertical de izvoare ale dreptului procesual penal, ni se pare irealizabil și nepragmatic. Acest lucru se datorează faptului că relațiile sociale nu pot fi întotdeauna reglementate exclusiv de o singură ramură de drept. De exemplu, relațiile sociale legate de încetarea unei cauze penale datorită liberării de răspundere penală sunt simultan reglementate de normele Codului penal și de cele ale Codului de procedură penală. Aceasta nu sugerează existența a două relații sociale diferite, ci a unor relații reglementate simultan de norme juridice aparținând diferitelor ramuri de drept. Susținerea unui concept exclusiv vertical pentru sistemul de izvoare de drept implică, în același timp, negarea și excluderea existenței normelor și instituțiilor interramurale, ceea ce contravine teoriei generale a dreptului.

În plus, Codul de procedură penală conține o serie de norme de blanchetă ce fac referință la diferite legi naționale, în care sunt cuprinse norme ce reglementează mai detaliat anumite segmente ale relațiilor sociale procesual-penale. Astfel, se confirmă ipoteza conform căreia Codul de procedură penală este legea generală, iar legile la care face referință sunt legi speciale. Conform principiului *lex specialis derogat generali*, aceste legi speciale capătă o putere juridică superioară în raport cu prevederile Codului.

Prin urmare, observăm o ignorare a dispoziției art. 2, alin. (4) din CPP chiar de normele de blanchetă ale Codului de procedură penală, dat fiind că această dispoziție nu lasă loc pentru excepții. Mai mult, în practică, cum vom vedea în continuare, dispoziția menționată este neglijată chiar și în situațiile în care Codul de procedură penală nu face referință la o anumită lege națională, un exemplu fiind Legea nr. 333/2006 privind statutul ofițerului de urmărire penală [17]. Această situație subliniază complexitatea și uneori contradicțiile din cadrul sistemului juridic, evidențiind nevoia unei analize și interpretări mai profunde a legilor pentru a asigura coerența și eficiența aplicării lor în practică.

Decizia Curții Constituționale [8], care a respins sesizarea de neconstituționalitate a unei norme din Legea nr. 333/2006 referitoare la procedura de atribuire a statutului de ofițer de urmărire penală unor angajați ai altor subdiviziuni din cadrul MAI, SV, CNA, a stârnit întrebări semnificative [24]. Autorul sesizării a susținut că această normă nu poate fi aplicată conform art. 2, alin. (4) din CPP, deoarece nu este inclusă în Codul de procedură penală. Curtea a interpretat această problemă ca fiind una de

înțelegere a sintagmei „normele juridice cu caracter procesual” din art. 2, alin. (4) al CPP și a recunoscut că această interpretare trebuie să fie aplicată și în cazul normei prevăzute de art. 4 alin. (4) din Legea nr. 333/2006.

Decizia Curții poate fi interpretată în două moduri: fie norma contestată nu are caracter procesual și, prin urmare, aplicarea acesteia nu depinde de includerea în Codul de procedură penală, fie prevederile art. 2, alin. (4) din CPP nu au forță juridică și, în acest caz, aplicarea normei contestate este legală și aplicabilă conform principiului *lex specialis derogat generali*. A doua opțiune pare să fie mai apropiată de realitate, deoarece nici Curtea nu a confirmat explicit că prevederile art. 4 alin. (4) din Legea nr. 333/2006 nu ar avea caracter procesual, limitându-se la a menționa că este vorba de o problemă de interpretare.

Totuși, decizia Curții sugerează că stabilirea caracterului procesual al unei norme devine un proces foarte subiectiv, lăsând neclarificate criteriile de identificare a acestui caracter. Prin urmare, există posibilitatea de interpretare și aplicare diferită a anumitor norme din alte legi naționale, iar neaplicarea acestora ar putea fi justificată prin presupusul lor caracter procesual și faptul că acestea nu sunt incluse în Codul de procedură penală. Această situație subliniază incertitudinea și neclaritatea care pot apărea în aplicarea și interpretarea legilor, accentuând necesitatea unei abordări mai coezive și sistematizate în cadrul sistemului juridic.

Astfel, unul dintre motivele principale pentru care organul de urmărire penală și instanța de judecată nu își îndeplinesc obligația de a informa făptuitorul și victima despre dreptul lor special de a beneficia de servicii de mediere plătite de stat este neinclusiunea acestor prevederi în Codul de procedură penală, conform dispoziției art. 2, alin. (4) din CPP [21].

În doctrina națională, se constată o tendință în creștere de publicității care promovează conceptul de inaplicabilitate a normelor cu caracter procesual din alte legi naționale până la includerea acestora în Codul de procedură penală, așa cum impune art. 2, alin. (4) din CPP. Se propune, în acest sens, duplicarea normelor și chiar abrogarea unor legi în totalitate pentru a include textul acestora în Cod.

Cercetătorul Bargan E., încă din 2012, atrăgea atenția asupra imposibilității protejării participanților la procesul penal în baza Legii nr. 105/2008 privind protecția martorilor și altor participanți la procesul penal, invocând prevederile art. 2, alin. (4) din CPP [4]. Un an mai târziu, legiuitorul a intervenit asupra art. 215 din CPP, „Obligația organului de urmărire penală și a instanței de judecată de a lua măsuri pentru asigurarea securității participanților la proces și a altor persoane” [20], completând-o cu o normă de blanchetă, menținând în același timp aplicabilitatea legii speciale.

Analizând acest caz, observăm că Legea nr. 105/2008 nu ar fi fost aplicabilă timp de mai bine de cinci ani doar din cauza prevederilor art. 2, alin. (4) din CPP, care nu permitea acest lucru, sau, dimpotrivă, respectiva lege a fost aplicată în ciuda interdicției impuse de această dispoziție. Ambele scenarii evidențiază o discrepanță între cadrul normativ național și principiile statului de drept, subliniind dificultățile și complexitățile în interpretarea și aplicarea corespunzătoare a legilor în practica juridică.

Analizând problematica reabilitării persoanei în procesul penal și având în vedere restricțiile impuse de art. 2, alin. (4) din CPP, Brînză L. a concluzionat că este necesară abrogarea Legii nr. 1545/1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești [15], urmată de includerea textului acestei legi în Codul de procedură penală [6]. Astfel, reacția legiuitorului a fost similară cazului precedent, limitându-se la o simplă mențiune de blanchetă la respectiva lege, inserată în textul art. 525 din CPP [19].

Popa S. [25], din considerente impuse de art. 2, alin. (4) din CPP, a subliniat problemele legate de aplicarea Legii nr. 308/2017 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului [16].

Bordian V. consideră că mecanismul actual de înregistrare și evidență a sesizărilor cu privire la infracțiuni contravine art. 2, alin. (4) din CPP, deoarece nu este inclus în Codul de procedură penală [5].

Obadă D. și Cazacicov A. [23], în analiza problemei combaterii criminalității organizate, au exprimat îndoieli privind eficiența măsurilor specifice stipulate în Legea nr. 50 din 22.03.2012 [18], argumentând că art. 2, alin. (4) din CPP interzice aplicarea normelor juridice cu caracter procesual din alte legi naționale. În această situație, legiuitorul nu a intervenit.

De asemenea, Obadă D. a menționat într-o altă lucrare că absența în Codul de procedură penală a prevederilor care ar reglementa statutul ofițerului de investigații și al șefului subdiviziunii specializate, precum și drepturile, obligațiile și competența acestora, așa cum sunt prevăzute în Legea nr. 59/2012, creează dificultăți semnificative [22].

Chiar dacă aceasta nu a fost lucrarea determinantă care a influențat legiuitorul să aducă completări la Codul de procedură penală, propunerea în cauză fiind prezentă de mulți ani în textul Proiectului de modificare a legii privind activitatea specială de investigații [26], totuși acest fapt ilustrează insistența promovării conceptului precum că normele cu caracter procesual din alte legi naționale nu pot fi aplicate fără a fi incluse în Cod.

Exemplele menționate ilustrează interpretarea și aplicarea neuniformă a prevederilor art. 2, alin.(4) din CPP și, în același timp, evidenți-

ază problemele absolut formale generate de această dispoziție în ceea ce privește aplicarea normelor cu caracter procesual din alte legi naționale. Această situație reflectă dificultățile practice și teoretice ridicate de interacțiunea între Codul de procedură penală și alte acte normative, subliniind nevoia de clarificare și coerență în cadrul sistemului juridic.

Chiar și cu includerea în Codul de procedură penală a normelor privind statutul ofițerului de investigații, problema fundamentală nu va fi rezolvată, deoarece persistă o confuzie legată de cum același funcționar poate avea două statute de ofițer de investigații: unul definit de Codul de procedură penală (art. 57² CPP) și celălalt de Legea nr. 59/2012 (art. 9-13). Analizând situația strict din perspectiva codului, conform art. 2, alin. (4) din CPP, rămâne neclară poziția, rolul și statutul șefului subdiviziunii specializate în procesul penal.

De asemenea, rămâne neelucidată problema legată de principiile de implementare a măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal. Principiul combinării metodelor publice și secrete este menționat doar în Legea nr. 59/2012 (art. 3), nu și în Codul de procedură penală.

Includerea statutului de ofițer de investigații în Codul de procedură penală nu schimbă esența situației, deoarece ofițerul de investigații nu este parte a procesului penal. Codul de procedură penală nu trebuie confundat cu procesul penal în sine. Acesta este legea de bază (dar nu singura lege) care reglementează procesul penal, în timp ce procesul penal însuși reprezintă activitatea desfășurată de organul de urmărire penală și instanța de judecată, îndreptată spre investigarea unui caz penal (art. 1 CPP) și reglementată atât de Codul de procedură penală, cât și de alte legi naționale. Prin urmare, activitatea unui organ (activitatea ofițerului de investigații) nu poate deveni parte a activității altui organ (activitatea organului de urmărire penală și a instanței de judecată), ilustrând complexitatea și nevoia de clarificare în definirea rolurilor și funcțiilor diferitelor entități implicate în procesul penal.

Eforturile de a construi un sistem juridic bazat exclusiv pe o structură verticală, în care Codul de procedură penală cedează ca putere juridică doar în fața legilor constituționale și actelor internaționale, pot conduce la extinderea excesivă a influenței acestui Cod în detrimentul altor ramuri de drept. O astfel de abordare riscă să producă norme străine obiectului de reglementare al Codului și chiar incompatibile cu teoriile specifice acestor ramuri de drept. Ca rezultat, numărul neconcordanțelor și inadvertențelor la care se referea Curtea Constituțională nu numai că nu se reduce, ci se poate chiar majora, generând mai multă incertitudine și ambiguitate.

Un exemplu ilustrativ în acest sens sunt prevederile Codului de procedură penală care se referă la dezincriminarea anumitor fapte (art. 135,

alin. (3) CPP). Construcția acestor norme prezintă deficiențe semnificative, fiind vorba despre așa-numitele infracțiuni sau contravenții simulate, care formal ar fi catalogate ca infracțiuni, dar de facto sunt considerate altfel. În realitate, construcția acestor norme se cuvine să fie făcută de pe pozițiile dreptului penal, iar locul adecvat pentru acestea este Codul penal, fiindcă ele țin de dreptul penal material, nu de procesul penal. Cu mai multe detalii la acest subiect vom reveni separat.

Credem că, în elaborarea art. 2, alin. (4) din CPP, nu s-a luat în considerare faptul că anumite norme pot avea caracterele mai multor ramuri de drept. Un exemplu în acest sens sunt măsurile speciale de investigație, care, în esență, sunt procedee de acumulare a informațiilor și, în funcție de scopul urmărit, aceste informații pot fi folosite atât în procesul penal, cât și în alte domenii, precum ordinea publică sau securitatea națională. Prin urmare, considerăm incorectă afirmația conform căreia măsurile speciale de investigații au exclusiv caracter procesual penal și că locul lor de reglementare, conform art. 2, alin. (4) din CPP, ar fi Codul de procedură penală. Această perspectivă restrângătoare poate împiedica o înțelegere corectă și completă a naturii și aplicabilității acestor măsuri în contextul juridic mai larg.

Este demn de remarcat și faptul că, pentru o perioadă îndelungată de timp, unii cercetători au clasificat investigațiile operative ca o subramură a criminalisticii, în timp ce alții le-au considerat ca aparținând dreptului administrativ. Înainte de legalizarea activității operative de investigații, domeniul predominant în ceea ce privește reglementarea juridică a acestor activități era cel administrativ. Însă, pe măsură ce baza legală a investigațiilor operative s-a dezvoltat, datorită acumulării unui sistem normativ specific care vizează reglementarea relațiilor în contextul combaterii criminalității prin utilizarea de forțe, mijloace și metode secrete, s-a observat o separare progresivă a investigațiilor operative de sfera dreptului administrativ. Simultan, la nivel normativ, s-a consolidat conexiunea dintre cadrul normativ al investigațiilor operative și dreptul procesual-penal, prin dezvoltarea unei instituții intersectoriale ce permite utilizarea rezultatelor activității operative/speciale de investigații în procesul penal, păstrând în același timp o independență normativă a respectivelor investigații.

În perioada legiferării activității operative de investigații, în anii <90, experții juriști au acordat o atenție deosebită caracterului complex și multidirecțional al acestui domeniu. După deliberări riguroase, s-a optat pentru reglementarea acestui gen de activitate printr-o lege distinctă, dedicată exclusiv relațiilor sociale care apar în procesul de colectare, prelucrare și analiză a informațiilor într-o manieră informală, operativă și

deseori discretă [43, p. 20]. Această abordare legislativă subliniază adaptarea la nevoile specifice și complexitatea activităților de investigații speciale în cadrul unui context în continuă evoluție.

Scopul principal al acestor activități a fost de a oferi suport informativ esențial nu doar pentru procesul penal, ci și pentru alte domenii vitale ale statului, incluzând consolidarea securității naționale, susținerea respectării ordinii de drept, căutarea prin metode operative a persoanelor care se eschivează de la urmărirea penală, judecată și executarea pedepsei, precum și a celor dispărute, identificarea prin metode operative a persoanelor și a cadavrelor neidentificate, verificarea persoanelor care aspiră la anumite poziții sociale sau se implică în activități sensibile din punct de vedere al securității. Această abordare legislativă reflectă o înțelegere aprofundată a nevoilor complexe de securitate din societatea contemporană și constituie un răspuns adecvat la provocările specifice aceluia context istoric și juridic.

Promulgarea respectivei legi a generat un val de discuții academice concentrat pe integrarea reglementărilor juridice ale investigațiilor speciale în cadrul sistemului normativ de drept. Se remarcă o discrepantă între literatura de specialitate națională, care nu a abordat extensiv această tematică, și cea internațională, unde subiectul a stimulat numeroase studii și analize detaliate.

În acest context, au apărut trei perspective distincte în comunitatea academică. Prima, adesea adoptată de specialiștii în dreptul procesual penal, neagă existența unei ramuri juridice dedicate exclusiv investigațiilor operative [32]. Această perspectivă este contestată de un al doilea grup de cercetători de obicei specializați în investigații speciale, care susțin existența unei astfel de ramuri distincte în cadrul dreptului [29; 30; 40, p. 84; 41]. Există, de asemenea, o a treia categorie de doctrinari, caracterizați prin prudență și rețineră care consideră că domeniul investigațiilor operative se află încă într-un stadiu incipient de dezvoltare și că nu s-a cristalizat o poziție definită [36].

Această divergență de opinii evidențiază complexitatea și dinamismul dezbaterilor juridice actuale și subliniază necesitatea unei analize continue pentru a clarifica și structura această ramură emergentă a dreptului.

Printre argumentele invocate în defavoarea recunoașterii investigațiilor speciale în calitate de ramură de drept de obicei se operează cu lipsa unui cod [34] al investigațiilor speciale și lipsa obiectului separat de reglementare, adică lipsa raporturilor juridice [31, p. 249-250]. În opoziție cu aceste argumente menționăm faptul că nu toate ramurile de drept sunt codificate, de exemplu dreptul constituțional nu are un cod și totuși este o ramură de drept. Același lucru se poate spune și despre dreptul in-

ternațional.

Din perspectiva teoriei generale a dreptului ramura de drept este un ansamblu de instituții și norme juridice care s-au dezvoltat în mod obiectiv în cadrul unui singur sistem de drept sub forma unei părți separate a acestuia, reglementând relații sociale omogene în mod calitativ pe baza unor principii și a unei metode specifice, datorită cărui fapt își dobândește independența relativă, stabilitatea și autonomia de funcționare. Ramurile de drept nu sunt izolate unele de altele, ci se găsesc într-o strânsă interdependență [3, p. 175].

Obiectul reglementărilor investigațiilor speciale, în accepțiunea sa extinsă, constă în relațiile sociale reglementate de această ramură a dreptului. Aceste relații sociale prezintă anumite particularități, corelate cu specificul investigațiilor speciale [40, p. 87].

Despre metoda specifică a investigațiilor speciale se poate discuta având în vedere restrângerea confidențială a drepturilor persoanei în cadrul acestora, reglementarea activităților secrete ale organelor specializate de stat și comunicarea confidențială cu sursele de informații. Toate celelalte ramuri de drept stabilesc și presupun relații clare între subiecții de drept. Aceasta reprezintă una dintre diferențele semnificative și particularitățile în sfera relațiilor sociale, reglementată de norme cu caracter investigativ special.

De remarcat că în cadrul investigațiilor speciale principala grupă de raporturi juridice se naște în legătură cu pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni și cu aceste fapte sunt asociate și raporturile procesuale penale și cele de drept penal. Totuși, cadrul normativ al investigațiilor operative/speciale reglementează atât activitățile specifice de căutare și înregistrare a datelor de fapt privind acțiunile ilegale ale persoanelor a căror răspundere este prevăzută de Codul penal, cât și activitățile de obținere a informațiilor în interesul siguranței cetățenilor, a societății și a statului. Și în legătură cu aceasta, apar și se dezvoltă relații juridice corespunzătoare – speciale de investigații. Iar acestea, precum și desfășurarea în cadrul acestor raporturi juridice a măsurilor speciale de investigații, nu sunt reglementate nici de criminalistică, nici de dreptul procesual administrativ sau penal, ci doar de dreptul investigațiilor speciale. Considerăm că recunoașterea investigațiilor speciale în calitate de ramură de drept este o problemă de percepție și de timp.

În concluzie, investigațiile speciale reprezintă un domeniu complex al dreptului care necesită o reglementare clară și coerentă. Analiza prevederilor legale, cu accent pe art. 2 alin. (4) din CPP, a evidențiat provocările și ambiguitățile actuale în reglementarea acestei activități vitale pentru protejarea valorilor constituționale, a securității individuale, colective și

naționale.

Modificarea propusă a art. 2 alin. (4) din CPP, eliminând prohibiția și recunoscând prioritatea normelor speciale în caz de concurență legislativă, ar putea contribui semnificativ la coerența și eficiența reglementării investigațiilor speciale. Această schimbare ar putea facilita o abordare unitară și armonizată a procesului penal, respectând totodată principiile statului de drept și drepturile fundamentale ale cetățenilor. Valabilitatea principiului *lex specialis derogat generali* nu poate fi condiționată de existența dispoziției art. 2, alin. (4) din CPP, or prezența acestei dispoziții în Codul de procedură penală contravine acestui principiu, conferind prioritate absolută normelor generale din Cod în raport cu normele speciale din alte legi naționale.

Este esențial să recunoaștem, în acest context, că Codul de procedură penală și Legea nr. 59/2012 au roluri complementare în cadrul sistemului juridic. Dacă CPP servește ca lege generală care reglementează procesul penal, Legea nr. 59/2012 reprezintă legea generală pentru activitatea specială de investigații. Aceasta din urmă conferă domeniului său specificitate și unicitate, având în vedere că definește scopurile, sarcinile și principiile care stau la baza activității speciale de investigații, inclusiv metodele și mijloacele specifice necesare.

Reglementarea mai detaliată a unui număr de măsuri speciale de investigații în conținutul Codului de procedură penală denotă că aceste reglementări în raport cu cele din Legea RM nr. 59/2012 îndeplinesc rolul de norme speciale pe segmentul investigațiilor speciale. Deci, Legea RM nr. 59/2012 nu trebuie abordată în calitate de lege specială, ci de lege generală care reglementează un anumit domeniu de activitate al organelor statului. La rândul său, Legea RM nr. 59/2012 poate îndeplini funcția de lege specială în raport cu normele generale din alte legi.

În perspectivă, colaborarea coerentă între aceste două legi este esențială pentru asigurarea unei reglementări echilibrate și eficiente, respectând principiile concurenței dintre norma generală și cea specială în contextul legislativ.

Referințe bibliografice:

1. Adresarea Uniunii Avocaților din Republica Moldova către Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova. Nr. UA/45/2023 din 17.01.2023. Disponibilă online: <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=532c9556-7b7d-4bf6-862b-96c60f4fef04> (Vizitat la 10.11.2023).

2. Art. 3 alin. (3) din Codul fiscal, în redacția de până la 1999, sti-

pula că „în cazul în care prevederile prezentului Cod diferă de prevederile altor acte legislative privind impozitarea și acordarea înlesnirilor fiscale, se aplică prevederile codului”.

3. BALTAG D., GUȚU A. *Teoria generală a dreptului: curs teoretic*. Academia de poliție „Ștefan cel Mare”. 2002, Tipografia „Reclama”, 335 p. ISBN 9975-930-43-3.

4. BARGAN E. *Problematika protecției participanților la procesul penal*. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAIRM: științe juridice*, 2012, nr. XII(1), pp. 85-88.

5. BODEAN V. Înregistrarea și evidența sesizărilor cu privire la infracțiuni în raport cu principiul non bis in idem. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. 2022. p. 302-304.

6. BRÎNZĂ L. *Aspectele de bază ale instituției de reabilitare a persoanei în procesul penal (Partea I)*. În: *Revista Națională de Drept*, 2007, nr. 9(84), pp. 31-40.

7. DCC din 9 noiembrie 2015 de inadmisibilitate a sesizării nr. 41g/2015 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 4 alin. (4) din Legea nr. 333 din 10 noiembrie 2006 cu privire la statutul ofițerului de urmărire penală.

8. DCC din 9.11.2015 de inadmisibilitate a sesizării nr. 41g/2015 privind excepția de neconstituționalitate a art. 4 alin. (4) din Legea nr. 333 din 10 noiembrie 2006 cu privire la statutul ofițerului de urmărire penală.

9. GHERMAN M., BLÎNDU E., BOTNARI I. *Temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații: Studiu monografic / Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, „Academia „Ștefan cel Mare”*. Chișinău: S. n., 2023. Departamentul editorial poligrafic al „Academiei „Ștefan cel Mare”, 192 p. ISBN 978-9975-135-70-2.

10. GLAVAN B. *Probleme actuale privind activitatea specială de investigații*. În: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. Conferința științifico-practică internațională, Vol. VII, Partea 1, 5 iunie 2020, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul*, 2020, p. 140-144.

11. GLAVAN B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări*. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. CZU 343.1 G 61. ISBN 978-9975-135-63-4.

12. GLAVAN B. *Reflecții privind normativitatea juridică a investigațiilor speciale ca mecanism al respectării drepturilor persoanei în Republica*

Moldova. În revista *Legea și Viața* (ianuarie-martie). Chișinău, 2023, p. 39-54.

13. HCC nr. 9 din 18.02.1999. M.O. nr. 22-23 din 04.03.1999, art.15.

14. HCC nr. 1 din 22 ianuarie 2008 privind controlul constituționalității, art.2 alin.(1) și alin.(4) din Codul de procedură penală.

15. Legea nr. 1545 din 25-02-1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

16. Legea nr. 308 din 22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

17. Legea nr. 333 din 10.11.2006 cu privire la statutul ofițerului de urmărire penală.

18. Legea nr. 50 din 22.03.2012 cu privire la combaterea criminalității organizate.

19. LP222 din 27.09.13, MO238-242/25.10.13 art.674.

20. LP270 din 07.11.13, MO290/10.12.13 art.794.

21. NOTĂ INFORMATIVĂ la proiectul de lege privind modificarea unor acte normative (medierea garantată de stat). Disponibil online: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjb1bHQs76CAxWm_rsIHaHAAxoQF-noECC0QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.cna.md%2Fexp_files.php%3Fa%3DaWQ9OTU2MSZ0eXBlPWFjdHMMZmlsZT1hY3RfN-jUzMTU1MGIzYzAwZi5wZGY%3D&usg=AOvVaw2zxGCo-V1Y87NowK6ElB7n&opi=89978449 (vizitat la 11.11.2023).

22. OBADĂ D. *Interferența și dimensiunile controlului procesual penal în sfera tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare*. În: Revista Procuraturii Republicii Moldova, 2020, nr. 5, pp. 32-38.

23. OBADA D., CAZACICOV A. *Grupul infracțional organizat în contextul criminalității transnaționale*. Revista Institutului Național al Justiției NR. 2 (45), 2018. p.24. OBADĂ D. *Eficiența măsurilor specifice de combatere a crimei organizate*. În: Revista Procuraturii Republicii Moldova, 2019, nr. 3, pp. 33-35. ISSN 2587-3601.

24. PĂUN A., PĂUN P. *Unele aspecte privind neconcordanța dintre prevederile legale referitoare la desemnarea ofițerului de investigație cu atribuții de ofițer de urmărire penală*. Revista Națională de Drept, 192(10), 2016, pp. 78-80.

25. POPA S. „*Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării ba-*

nilor și finanțării terorismului nr. 308 din 22.12.2017 – reflecții, inadvertențe și soluții”. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*, 2019, nr. 2, pp. 48-51.

26. Proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative // http://www.particip.gov.md/public/documente/131/anexe/ro_4387_NFPL010817.pdf (vizitat la 25.05.2019).

27. Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații). [citată 11.10.2022]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu_438_mj.pdf.

28. Proiectul de lege privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova. Disponibil online: <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/6252/language/ro-RO/Default.aspx> (Vizitat la 10.11.2023).

29. АГАРКОВ А.В., АГАРКОВ В.А. Существует ли оперативно-розыскное право? Пенитенциарное право: юридическая теория и правоприменительная практика, (4), 2020, pp. 80-84.

30. АТМАЖИТОВ В. М., БОБРОВ В. Г. О законодательном регулировании оперативно-розыскной деятельности: науч. Доклад – М. : Изд-ль Шумилова И. И. 2003. – 23 с.

31. БЕЗЛЕПКИН Б.Т. Настольная книга следователя и дознавателя. М.: Проспект, 2009. С. 249–250.

32. БЕЛКИН А.Р. Теория доказывания в уголовном судопроизводстве. М.: Норма, 2007. С. 153–154.

33. БОШНО С. В. Система права и система законодательства // *Право и современные государства*. — 2013. — № 5. — С. 15—35.

34. БОШНО С.В. Норма права: понятия, свойства, классификация и структура // *Право и современные государства*. 2014. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/norma-prava-ponyatiya-svoystva-klassifikatsiya-i-struktura> (дата обращения: 10.11.2023).

35. ГРИДНЕВА С.В. О соотношении кодекса с другими федеральными законами в системе источников уголовно-процессуального права // *Судебная власть и уголовный процесс*. 2012. №1. Р.40-42.

36. ДЕДКОВСКИЙ А.А., Проблемы правового регулирования оперативно-розыскной деятельности. «ТРУД. ПРОФСОЮЗЫ. ОБЩЕСТВО» ОКТЯБРЬ-ДЕКАБРЬ 2017. № 4 (58) 2017. 56-60 с.

37. ДРОБЯЗКО С.Г. Отрасли права и отрасли законодательства в правовой системе Республики Беларусь и их совершенствование / С.Г.

Дробязко / Нац. центр законодательства и правовых исследований Респ. Беларусь ; редкол.: В.И. Семенов (гл. ред.) [и др.]. – Минск : Право и экономика, 2010. – Вып. 5. – С. 11–22.

38. ЖАЙКБАЕВ Ж. С. Теория государства и права: учебное пособие – Курган : Изд-во Курганского гос. ун-та, 2019. – 382 с.

39. ЗАЖИЦКИЙ В. И. О проекте оперативно-розыскного кодекса Российской Федерации. Российская юстиция. 2016. № 3. С. 51-55.

40. ЗАХАРЦЕВ С.И., ИГНАЩЕНКОВ Ю.Ю., САЛЬНИКОВ В.П. Оперативно-розыскная деятельность в XXI веке: монография. – М.: Норма, 2017. 400 с.

41. КУЗНЕЦОВ Е.В. Оперативно-розыскное право в системе отраслей российского права: учебное пособие. — М.: ДГСК МВД России, 2018. — 120 с.

42. СУЛЕЙМАНОВ Т. А. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации в системе источников уголовно-процессуального права / Т. А. Сулейманов, И. Ю. Данилова // Научное обозрение. Серия 1: Экономика и право. – 2015. – № 3. – С. 266-269.

43. СУРКОВ К.В. Оперативно-розыскное законодательство России: пути совершенствования и развития: дис. д-ра юрид. наук. – Москва - 1997. 433 с. р. 20.

44. ЧУВИЛЕВ А.А. Оперативно-розыскное право. М.: Издательская группа НОРМА — ИНФРА, 1999. — 80 с.